

**Hallituksen esitys Eduskunnalle hovioikeuslaiksi ja eräiksi
siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi hovioikeuksien järjestysmuotoa koskeva laki. Lakiin sisältyisi muun muassa luettelo hovioikeuksista, hovioikeuden tehtävistä, niissä olevista tuomarinviroista kelpoisuusvaatimuksiineen ja nimitämismenettelyineen sekä yksilöity asetuksenantovaltuus. Lakiehdotus sisältää siten koottuna nykyisin useisiin eri säädöksiin sisältyvät hovioikeuksien järjestysmuotoa koskevat säännökset. Esitys liittyy vireillä olevaan hovioikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseen, joka edellyttää hovioikeuksien sisäisen organisaation ja työtapojen muuttamista.

Nykyiset kuusi hovioikeutta toimisivat edelleenkin yleisinä ylioikeuksina. Hovioikeuksien tuomiopiireistä voitaisiin määrätä valtioneuvoston päätöksellä, kun niistä nykyisin on

säädettävä asetuksella. Esitykseen sisältyy myös ehdotus hovioikeudenlaamannien virkojen perustamisesta. Hovioikeudenlaamanni johtaisi hovioikeuden osaston toimintaa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki siitä menettelystä, jota noudatettaisiin täytettäessä ensimmäisen kerran hovioikeudenlaamannin virkoja. Hovioikeudenlaamannin nimittäisi tasavallan presidentti hovioikeuden tekemästä esityksestä, josta korkein oikeus antaisi lausuntonsa.

Lait liittyvät vuoden 1994 talousarvioon. Laki hovioikeudenlaamannien nimittämisestä virkoja ensimmäisen kerran täytettäessä on tarkoitettu tulemaan voimaan niin pian kuin se on hyväksytty ja vahvistettu ja muut lait 1 päivänä maaliskuuta 1994.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Hallitusmuodon 55 §:n mukaan yleisistä ylioikeuksista säädetään lailla. Itsenäisyyden alussa annettiin kuitenkin laki ainoastaan korkeimmasta oikeudesta. Silloiset hovioikeudet samoin kuin alioikeudetkin jatkoivat toimintaansa ilman uutta lainsäädäntöä. Alioikeuksien osalta on sittemmin annettu järjestysmuotosäädökset. Alioikeusuudistuksen toteutuessa joulukuun alusta 1993 lukien korvataan nämä säädökset käräjäoikeuslailla ja -asetuksella. Hovioikeuksista ei ole tähän mennessä annettu erillistä lakia, vaan hovioikeuksia koskevat laintasaiset perussäännökset sisältyvät edelleenkin oikeudenkäymiskaareen. Hovioikeuksien muut järjestysmuotosäännökset ovat hovioi-

keuden viroista annetussa laissa (319/76) ja hovioikeuksista annetussa asetuksessa (288/52). Lisäksi Helsingin hovioikeuden perustamisesta on säädetty erillisellä lailla (18/52) samoin kuin Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeuksien perustamisesta lailla kahden uuden hovioikeuden perustamisesta (318/76).

Edellä mainittuihin säädöksiin sisältyvät hovioikeuksien järjestysmuotoa koskevat perussäännökset on ehdotuksessa koottu yhteen lakiin, jonka nojalla annettavassa asetuksessa olisivat tarkemmat säännökset. Yleisinä ylioikeuksina toimisivat edelleen Turun, Vaasan, Itä-Suomen, Helsingin, Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudet.

Suomi on liittyessään 10 päivänä toukokuuta 1990 Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja

perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (SopS 19/90) tehnyt varauman siltä osin kuin sopimuksen on katsottu edellyttävän suullista käsitellyä muutoksenhakutuomioistuimessa. Oikeusministeriön vuonna 1989 asettaman hovioikeustoimikunnan mietinnössä (komiteamietintö 1992:20) on otettu huomioon ihmisoikeussopimuksen oikeudenkäyntimenettelylle asettamat vaatimukset ja ehdotettu huomattavia muutoksia hovioikeuksien oikeudenkäyntimenettelyyn. Suullisten käsittelyjen määrä tulisi kasvamaan oleellisesti. Myös tuomionvoipiin kokoonpanoihin ehdotetaan muutoksia. Hovioikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen edesauttaisi luopumista edellä mainitusta ihmisoikeussopimukseen tehdystä varaumasta.

Oikeudenkäyntimenettelyn kehittäminen vaatii muutoksia hovioikeuksien organisaatioon. Käsittelyaikojen lyhentäminen edellyttää hovioikeuksien organisaation ja työskentelytapojen kehittämistä. Voimassa oleva hovioikeuksista annettu asetusta ja hovioikeuksien työjärjestys ovat sekä nykyisiin olosuhteisiin että edessä oleviin uudistuksiin nähden sisällöltään vanhentuneita. Jo alioikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn uudistus, joka toteutuu joulukuun 1993 alusta lukien, tulee muuttamaan menettelyä hovioikeuksissa.

Hovioikeudet ovat siirtyneet tulosohjaukseen vuoden 1993 alusta. Voimassa olevan hovioikeuksista annetun asetuksen ja kaikille hovioikeuksille yhteisen työjärjestyksen määräykset ovat liian yksityiskohtaisia ja jättyä tulosjohtamiseen perustuvassa hallinnossa, joka edellyttää nykyistä joustavampaa organisaatiota tulosohjaukseen oleellisesti kuuluvan tulostavoitteen saavuttamiseksi. Ehdotetulla lailla ja siihen liittyvän asetusluonnoksen säännöksillä pyritään lisäämään hovioikeuksien mahdollisuutta järjestää työskentelynsä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Hovioikeuslaissa luelteltiin hovioikeuteen kuuluvat tuomarin virat, joita presidentin viran lisäksi olisivat osaston johtajina toimivien hovioikeudenlaamannien virat sekä hovioikeudenneuvosten virat. Viimeksi mainittujen virkojen osalta luovutettiin jaottelusta ylemmän ja alemman palkkausluokan hovioikeudenneuvoksen virkoihin.

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi hovioikeudenlaamannin virkoja. Hovioikeudet jakautuvat tällä hetkellä jaostoihin, joihin kuuluu neljä jäsentä. Esityksen tarkoituksena on,

että hovioikeuden organisaatio perustuisi nykyisiä jaostoja suurempiin osastoihin, jotka pystyisivät toimimaan itsenäisinä tulosityksiköinä. Osaston tulosvastuullisena päällikkönä toimisi hovioikeudenlaamanni. Hovioikeuksiin perustettaisiin yksi hovioikeudenlaamannin virka osastoa kohden eli kaikkiin hovioikeuksiin yhteensä 20 virkaa. Nykyisiä vakinaisten jaostojen puheenjohtajia on 36. Täytettäessä ensimmäisen kerran hovioikeudenlaamannin virkoja joudutaan siten tilanteeseen, jossa kaikki puheenjohtajina toimivat hovioikeudenneuvokset eivät saisi hovioikeudenlaamannin virkaa. Tältä osin ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki, joka sisältäisi menettelysäännökset nimitettäessä ensimmäisen kerran hovioikeudenlaamannaja.

Hovioikeudenlaamannin virkojen perustaminen edellyttää oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 3 §:n muuttamista. Mainitussa pykälässä todetaan hovioikeuden jäsenet. Säännökseen tulee lisätä hovioikeudenlaamannit.

Hovioikeuslaissa todettaisiin viraston jakautuminen osastoihin. Lainkäyttöasiat käsiteltäisiin osastojen istunnoissa. Istuntojen tuomionvoivasta jäsenmäärästä säädetään oikeudenkäymiskaareissa. Tässä laissa ehdotetaan säädettäväksi asian siirtämisestä vahvennetun istunnon tai täysistunnon käsiteltäväksi. Asetusluonnoksen mukaisesti lainkäytön yhdenmukaisuuden toteuttamiseksi sekä asian laajakantoisuuden tai periaatteellisen merkityksen vuoksi voitaisiin lainkäyttöasia tai siihen liittyvä kysymys määrätä myös vahvennetussa istunnossa tai täysistunnossa käsiteltäväksi.

Liitteenä oleva luonnos hovioikeusasetukseksi täsmentäisi yksityiskohtaisemmin uudistuksen sisällön. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut lisätä hovioikeuden mahdollisuutta virastona vaikuttaa nykyistä enemmän sisäiseen työskentelyynsä. Hovioikeudet ovat kooltaan erilaisia. Tästä aiheutuu tarvetta järjestää viraston toimintaa sen koko ja toimintaolosuhteet huomioon ottaen jonkin verran toisistaan poikkeavalla tavalla. Hovioikeuksien sisäistä työmenetelmistä on nykyisin määrätty yksityiskohtaisesti korkeimman oikeuden vahvistamassa hovioikeuksien työjärjestyksessä. Tavoitteena on luopua ylemmän viranomaisen normitsolla säätämästä tarkasta työmenetelmien ohjauksesta. Asetusluonnoksen mukaan hovioikeuden presidentti vahvistaisi viraston työjärjestyksen. Edellä mainitusta syystä ehdotetaan tässä esityksessä korkeimmasta oikeudesta an-

netun lain 14 §:stä (804/49) poistettavaksi säännös, jonka mukaan korkein oikeus vahvistaa hovioikeuksien työjärjestyksen.

Luonnoksessa hovioikeusasetukseksi ehdotetaan hovioikeuksiin perustettavaksi lainkäyttötehtäviä varten uutena virkatyypinä asessorin virka. Koska virkaan nimittäminen kuuluu osana ansioitumista tuomarin virkaan, tulisi nimittämisratkaisusta saada valittava. Valitusoikeus asessorin viran osalta lisättäisiin muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa annettuun lakiin (975/89). Kanneviskaalien virrat lakkautettaisiin. Tämä vaatii kanneviskaalien tehtävien uudelleen järjestämistä. Kanneviskaalin syyttäjän tehtävien siirtäminen muulle viranomaiselle toteutettaisiin samanaikaisesti erillisillä säädösmuutoksilla.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä on tarkoitus luoda nykyistä paremmat edellytykset hovioikeuksien henkilöstön ja muiden voimavarojen tehokkaalle käytämiselle. Uudistuksen toteutuminen merkitsee hovioikeuksissa noudatettavasta, kiinteään päivätyömäärään perustuvasta työmäärän mittausjärjestelmästä luopumista. Edellä mainittu järjestelmä on joustamaton eikä sovi tulosjohtettuun virastoon. Siitä luopuminen ja uuden organisaation käyttöön ottaminen lisäävät mahdollisuuksia parantaa tuottavuutta.

Esityksessä ei edellytetä henkilöstön määrän lisäämistä. Henkilöstörakennetta kuitenkin muutettaisiin perustamalla kuhunkin hovioikeuden osastoon yksi hovioikeudenlaamannin ja yksi asessorin virka.

Hovioikeudenlaamannin virat ehdotetaan perustettavaksi palkkausluokkaan A 29. Vas-

taava määrä samaan palkkausluokkaan kuuluvia hovioikeudenneuvoksen virkoja lakkautettaisiin. Hovioikeudenlaamannin virkoja perustettaisiin kaikkiin hovioikeuksiin yhteensä 20.

Kuhunkin osastoon perustettaisiin yksi asessorin virka. Assessor olisi sijaisjäseneksi kelpoinen hovioikeuden esittelijä, joka toimisi hovioikeudenlaamannin apuna osaston töiden järjestämisessä. Uudistuksen yhteydessä perustettaisiin hovioikeuksiin myös kansliapäällikön virat ja vastaavasti lakkautettaisiin sihteerin virat.

Esityksestä ei aiheudu muita taloudellisia tai henkilöstövaikutuksia.

3. Esityksen valmistelu

Ehdotus on valmisteltu oikeusministeriön 21 päivänä marraskuuta 1989 asettaman hovioikeustyöryhmän mietinnön ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta. Lausunnot mietinnöstä pyydettiin kaikilta hovioikeuksilta, valtiovarainministeriöltä, Suomen hovioikeustuomarit r.y:ltä ja Tuomioistuinten kansliavirkailijat r.y:ltä. Lisäksi ehdotusta on käsitelty useissa hovioikeuksien presidenttien kokouksissa, joihin on osallistunut myös korkeimman oikeuden presidentti. Tämän jälkeen ehdotuksen valmistelua on jatkettu virkatyönä neuvottelemalla asiasta presidenttien sekä Suomen hovioikeustuomarit r.y:n edustajien kanssa. Ehdotukseen liittyen on vielä pyydetty lausunnot valtioneuvoston oikeuskanslerilta siltä osin kuin kysymys on kanneviskaalien virkojen lakkauttamisesta ja tehtävien uudelleen järjestelyistä sekä puolustusministeriöltä syyttäjän tehtävien järjestämisestä sotilasoikeudenkäyntiasi-oissa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Hovioikeuslaki

1 §. *Hovioikeudet.* Pykälässä lueteltaisiin yleisinä ylioikeuksina toimivat hovioikeudet. Lueteloon sisältyisivät nykyiset kuusi hovioikeutta.

Vastaavasti kuin käräjäoikeuksien tuomio-

piireistä hovioikeuksienkin tuomiopiireistä määrättäisiin valtioneuvoston päätöksellä. Valtioneuvoston ohjesäännön (995/43) 12 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan oikeudellista jaoitusta koskevat asiat ovat valtioneuvoston päätettäviä.

Suullisten käsittelyjen lisääntyessä joudutaan hovioikeuksien istuntoja toimittamaan myös

muilla paikkakunnilla kuin missä hovioikeus sijaitsee. Tarvittavat istuntopaikat ja tilatarpeet tullaan selvittämään erikseen.

2 §. *Hovioikeuden tehtävät.* Pykälässä säänneltäisiin hovioikeuden tehtävät. Nykyisin tehtävämäärittely sisältyy oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 1 ja 2 §:ään, jotka on 22 päivänä heinäkuuta 1991 annetulla oikeudenkäymiskaaren muutoksella (1052/91) siirretty mainitun lain 4 luvun 1 ja 2 §:iksi. Nämä ehdotetaan kumottaviksi. Säännösten selkeyttämisen vuoksi ehdotetaan, että hovioikeuden toimiala todettaisiin hovioikeuslaissa vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi korkeimman oikeuden tehtävät on lueteltu korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa. Asialliselta sisällöltään säännökset eivät muuttuisi nykyisestä.

Pykälän 1 ja 2 momentti sisältäisivät hovioikeuden toimenkuvaan sisältyvän ensisijaisen tehtäväalueen, lainkäyttöasioiden käsittelemisen. Hovioikeudelle kuuluvat oikeushallintoasiat ja käräjäoikeuksien valvontavollisuus todettaisiin 3 momentissa. Hovioikeudelle kuuluu oman ratkaisutoimintansa lisäksi huolehtiminen koko hovioikeuspiirin lainkäytön tasosta. Havaitessaan lainkäyttötoiminnassa puutteita tai ristiriitatilanteita hovioikeuden tulisi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Tämä tapahtuisi esimerkiksi keskusteluilla eri yhteyksissä alioikeuksien päälliköiden kanssa, tekemällä käyntejä alioikeuksiin ja järjestämällä koulutusta.

Pykälään sisältyisi myös nimenomainen säännös hovioikeuden mahdollisuudesta tehdä ehdotuksia havaitessaan, että jonkin lainkäyttötoimintaan liittyvän seikan tai sovellettavan säännöksen muuttaminen tai kehittäminen on tarpeen. Yleisten tuomioistuinten lainkäyttötehtävässään soveltama normilähteistö on huomattavasti lisääntymässä. Kansallisten lakien, asetusten ja niitä alemmanasteisten säädösten lisäksi tuomioistuinten on otettava huomioon ylikansalliset oikeuslähteet. Näitä ovat muun muassa Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien turvaamiseksi tehty yleissopimus ja sen noudattamista valvovien elinten, ihmisoikeustoimikunnan ja -tuomioistuimen sekä ministerikomitean ratkaisut. Edelleen sovellettaviksi tullevat Euroopan talousaluetta (ETA) koskeva pääsopimus, pöytäkirjat ja liitteet sekä jo ETA-sopimuksen kautta sovellettavaksi tuleva Euroopan yhteisöjen lainsäädäntö. Myös näiden normien noudattamisen seuranta varten on perustettu omat valvontaelimet. Kansallisten ja ylikansallisten normien

ristiriitatilanteissa väistyvät kansalliset säädökset. On todennäköistä, että tällaiset tilanteet lisääntyvät. Yleisinä ylioikeuksina toimivat hovioikeudet joutuvat soveltamaan oikeuslähteitä varsin laaja-alaisesti, jolloin ne myös joutuvat kiinnittämään huomiota säännösten muutostarpeisiin. Säännöksen tarkoituksena on korostaa hovioikeuden mahdollisuutta tehdä aloite lainvalmistelusta vastaavalle viranomaiselle havaitsemansa puutteen korjaamiseksi.

3 §. *Hovioikeuden tuomarit.* Pykälässä luetellaan hovioikeuden tuomarit, joita ovat presidentti sekä muina jäseninä hovioikeudenlaamannit ja hovioikeudenneuvokset. Ehdotuksen liitteenä olevassa asetusluonnoksessa hovioikeuden sisäistä organisaatiota ehdotetaan kehitettäväksi siten, että nykyisistä jaostoista muodostettaisiin suurempia yksiköitä, osastoja, joiden päällikkönä toimisi hovioikeudenlaamanni. Osastojen päällikön tehtävät tulisivat muuttumaan nykyisten jaostojen puheenjohtajien tehtävistä, kun päällikölle tulostohjatussa virastossa kuuluu vastuu yksikkönsä johtamisesta ja tulostavoitteen toteutumisesta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kutakin osastoa kohden perustettaisiin hovioikeudenlaamannin virka, joka olisi hakuvirka. Nykyiset jaostojen puheenjohtajat määrätään virkaikäjärjestyksessä ilman hakumenettelyä.

Lisäksi ehdotetaan, että hovioikeudenneuvosten virkanimikkeistä poistettaisiin jako ylemmän ja alemman palkkausluokan hovioikeudenneuvosten virkoihin. Virat säilyisivät kuitenkin useammassa palkkausluokassa. Tämä on tarkoituksenmukaista, jotta mahdollisuus urakiertoon säilytettäisiin.

Tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimuksia ei ole nykyisestäään muutettu. Vaatimuksina presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen virkaan olisi oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä taitoa ja kokemusta tuomarin tehtävissä. Presidentille ja hovioikeudenlaamannille ei ole asetettu erilaisia kelpoisuusvaatimuksia verrattuna muihin hovioikeuden tuomareihin. Nimitettäessä henkilöitä päällikön virkoihin katsottaisiin kuitenkin erityiseksi ansioksi kyvykyys viraston tai osaston johtajan tehtävään.

Muista viroista ja niiden kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin hovioikeusasetuksessa.

4 §. *Tuomareiden nimittäminen.* Pykälässä viitattaisiin hallitusmuodon presidentin ja hovioikeuden jäsenen nimittämistä koskeviin säännöksiin. Hovioikeudenlaamannin nimittämis-

menettely olisi siten samanlainen kuin hovioikeudenneuvoksenkin. Hovioikeuden presidentin nimittämismenettelystä on säädetty hallitusmuodon 87 §:n 3 kohdassa ja jäsenen nimittämisestä hallitusmuodon 87 §:n 4 kohdassa ja 89 §:n 1 momentissa.

Hovioikeuden presidentin virka täytetään sitä haettavaksi julistamatta. Virkaan ilmoitaututaan korkeimmalle oikeudelle, jonka esityksestä virka täytetään. Nimittävä viranomais on tasavallan presidentti, joka nimittää myös hovioikeuden jäsenet. Viimeksi mainittujen virkojen osalta hovioikeus tekee virkaehdotuksen, josta on mahdollisuus valittaa korkeimmalle oikeudelle ja josta korkein oikeus antaa lausuntonsa.

5 §. *Ylimääräiset hovioikeudenneuvokset.* Hovioikeuksissa on nykyisin yhteensä 13 ylimääräistä hovioikeudenneuvosta. Säännökset ylimääräisistä hovioikeudenneuvoksista sisältyvät kumottavaksi ehdotettuun hovioikeuden viroista annettuun lakiin. Mahdollisuus nimittää ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksia asiaruuhkien purkamiseksi tai muusta erityisestä syystä tulisi edelleen säilyttää. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus edellyttää, että tuomioistuimet ovat lailla perustettuja ja riippumattomia. Tuomareiden nimitysten määräaikaisuuden ei ole katsottu vaarantavan tuomioistuinten riippumattomuutta, mikäli tuomioistuinten jäsen määräaikaaisessa tuomarinvirassaan nauttii erottamattomuutta.

Säännökset ylimääräisen hovioikeudenneuvoksen nimittämisestä, kelpoisuusvaatimuksista ja oikeudesta palkkaukseen säilyisivät nykyisessä muodossaan. Valtion virkamieslain (755/86) 43 §:ssä on säädetty virkaan määräajaksi nimitetyn henkilön vapautumisesta täksi ajaksi hoitamasta aikaisempaa valtion virkaansa.

6 §. *Sijaisjäsen.* Hovioikeuden jäsenen ollessa esimerkiksi sairauden vuoksi virkavapaana on käytäntönä ollut, että vastaavaksi ajaksi määrätään hovioikeuden esittelijä tai muu tehtävään kelpoinen henkilö apujäseneksi hovioikeuteen. Vastaava menettely olisi myös uusien säädösten voimaantultua tarpeellinen. Asetusluonnoksen 15 §:n mukaisesti hovioikeudenlaamannin ollessa estyneenä toimisi hänen sijaisenaan osaston virassa vanhin jäsen. Hovioikeudenneuvoksen sijaiseksi voitaisiin määrätä sijaisjäsen asetuseräluonnoksen 18 §:n mukaisesti. Apujäsenen nime ehdotetaan tässä yhteydessä muutettavaksi tehtävää paremmin kuvaavaksi sijaisjäseneksi. Koska sijaisjäsen toimii

hovioikeudenneuvoksen sijaisena ja siis tuomarina hovioikeuden istunnossa, on asianmukaista, että myös hän on tehtävässään erottamaton sinä aikana, joksi hänet on määrätty sijaiseksi tähän tehtävään.

7 §. *Osastot sekä vahvennettu istunto ja täysistunto.* Pykälässä todettaisiin hovioikeuden jakautuminen osastoihin. Asetuksessa säädettäisiin tarkemmin osastojen kokoonpanosta. Lainkäyttöasiat sekä oikeushallintoa koskevat muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua tarkoittavat asiat ratkaistaisiin osastojen istunnoissa.

Voimassa olevan hovioikeuksista annetun asetuksen 6 §:n 2 momentin mukaan hovioikeuden presidentillä on oikeus valvoessaan oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta hovioikeuden ratkaisuissa määrätä, että oikeudenkäyntiasia käsitellään uudelleen joko hänen puheenjohdollaan jaostossa tai täysistunnossa. Monijäsenisissä muutoksenhakutuomioistuimissa on perinteisesti ollut mahdollisuus täysistutkokokoonpanon tai vahvennetun jaoston käyttöön oikeusperiaatteiden yhdenmukaisuuden valvonnassa. Näin on säännelty paitsi hovioikeuksien myös korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja eräiden muiden tuomioistuinten osalta. Säännökset eivät sisälly oikeudenkäymiskääräen, vaan kutakin tuomioistuinta koskeviin omiin organisaatiosäädöksiinsä.

Ehdotetun säännöksen mukaan presidentti voisi edelleenkin määrätä asian tai siihen kuuluvan kysymyksen vahvennetun istunnon käsiteltäväksi. Laissa määrättäisiin vahvennetun istunnon kokoonpanosta. Asetuksessa säädettäisiin tarkemmin asian siirtämisestä. Jos asian ratkaisua istunnossa harkittaessa vallitseva mielipide poikkeaisi korkeimman oikeuden tai hovioikeuden taikka toisen hovioikeuden omaksumasta oikeusperiaatteesta tai lain tulkinnasta, presidentti voisi määrätä asian siirrettäväksi vahvennettuun istuntoon. Sama oikeus hänellä olisi muunkin asian osalta sen laajakantoisuuden tai periaatteellisen merkityksen vuoksi. Samoin edellytyksin presidentti voisi määrätä asian täysistunnon käsiteltäväksi. Asiaa, jossa on toimitettu tai olisi toimitettava suullinen käsittely, ei saisi kuitenkaan ilman erityistä syytä siirtää vahvennetun istunnon tai täysistunnon käsiteltäväksi.

Hovioikeusasetuksessa säänneltäisiin täysistunnon käsiteltävät asiat, joita olisivat lähinnä nimityksiin liittyvät ratkaisut. Täysistunto olisi

päätösvaltainen, kun vähintään puolet hovioikeuden vakinaisista ja ylimääräisistä virassa olevista jäsenistä olisi läsnä. Muutoin päätösvaltaisen jäsenmäärän osalta viitattaisiin voimassa oleviin tuomionvoipaisuutta koskeviin säännöksiin.

Hovioikeuden tuomionvoipa jäsenmäärä on oikeudenkäymiskaaren 23 luvun 1 §:n mukaan nykyisin kolme. Alioikeusuudistukseen liittyvillä oikeudenkäymiskaaren muutoksilla (1052/91 ja 595/93) on myös hovioikeuden päätösvaltaisuussäännöksiä muutettu. Päätösvaltaisesta jäsenmäärästä säädetään alioikeusuudistuksen toteutuessa 1 päivänä joulukuuta 1993 oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:ssä. Hovioikeus on edelleenkin päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Yksi jäsen voi kuitenkin tehdä muutoksenhakemuksen peruuttamista ja suullisen käsittelyn toimittamista koskevan ratkaisun sekä päättää asian valmisteluun liittyvistä toimenpiteistä. Edellä mainitussa hovioikeustuomikunnan mietinnössä ehdotetaan otettavaksi käyttöön myös kahden jäsenen kokoonpano. Valituslupahakemusta käsiteltäessä hovioikeus olisi päätösvaltainen kaksijäsenisenä.

Päätösvaltaisesta jäsenmäärästä sotilasoikeudenkäyntiasioissa on säädetty sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 3 §:ssä ja huoneenvuokrasioissa oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa annetun lain (650/73) 29 §:ssä.

8 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälään sisältyisi yksilöity asetuksenantovaltuus. Asetuksella voitaisiin säätää muista kuin tuomarin viroista, niiden kelpoisuusvaatimuksista, täyttämismenettelystä, virkavapauksista, sijaisten määräämisestä, hovioikeuden täysistunnosta ja osastoista sekä tuomioistuimen jäsenten ja virkamiesten tehtävistä, hallinto- ja talousasioiden käsittelystä sekä muusta tämän lain täytäntöönpanosta.

9 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1994. Lailla kumottaisiin Helsingin hovioikeuden perustamisesta, kahden uuden hovioikeuden perustamisesta sekä hovioikeuden viroista annetut lait. Lakiin liittyen ehdotetaan kumottaviksi myös oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 1 ja 2 §, jotka edellä mainitulla lailla 1052/91 siirtyvät 4 luvun 1 ja 2 §:ksi 1 päivästä joulukuuta 1993. Tältä osin ehdotus sisältyy jäljempänä olevaan oikeudenkäymiskaarta koskevaan muutosehdotukseen.

Helsingin hovioikeuden perustamisesta annetussa laissa on säädetty, että viran tai toimen-

haltijaa vastaan ajettava virkasyyte, joka erityisten säännösten tai määräysten nojalla on ollut Turun hovioikeuden käsiteltävä ensimmäisenä oikeusasteena, on puheena olevan lain tultua voimaan käsiteltävä Helsingin hovioikeudessa, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maaneuvosta tai maakuntalautakunnan jäsentä vastaan ajettavaa virkasyytettä. Mainittu laki on tullut voimaan 1 päivänä lokakuuta 1952 ja se ehdotetaan nyt kumottavaksi. Edelleen on kuitenkin voimassa eräitä ennen 1 päivää lokakuuta 1952 annettuja säännöksiä, joissa virkasyyteasia on säädetty käsiteltäväksi Turun hovioikeudessa. Ne koskevat muun muassa korkeimman oikeuden virkamiestä, valtioneuvoston esittelijää ja tasavallan presidentin tai kanslerin nimittämiä Helsingin yliopiston opettajia ja virkamiehiä. Tämän vuoksi tulisi hovioikeuslain voimaantulosäännökseen ottaa kumottavaa säännöstä vastaava pykälä.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

1.2. Laki hovioikeudenlaamannien nimittämistä virkoja ensimmäisen kerran täytettäessä

1 §. Pykälässä todettaisiin lain soveltamisen rajoittuminen siihen, kun hovioikeudenlaamannin virat täytetään ensimmäisen kerran.

2 §. Hovioikeuksiin on tarkoitus perustaa yhteensä 20 hovioikeudenlaamannin virkaa. Tällä hetkellä hovioikeuksissa on 36 vakinaista jaostoa, joten kaikki jaostojen puheenjohtajat eivät voi saada uudessa organisaatiossa osaston johtajana toimivan hovioikeudenlaamannin virkaa. Hovioikeuksista annetun asetuksen mukaan nykyisin jaostojen puheenjohtajina toimivat virkaiässä vanhimmat hovioikeudenneuvokset. Kuten ehdotetun hovioikeuslain perusteluista ilmenee, hovioikeudenlaamannin tehtävät poikkeaisivat nykyisten jaostojen puheenjohtajien tehtävistä siten, että hovioikeudenlaamannille kuuluisi lainkäyttötehtävien lisäksi johtamiseen ja osaston hallintoon kuuluvia tehtäviä. Tämän vuoksi hovioikeudenlaamannin virat tulisivat vastaisuudessa olemaan hakuvirkoja. Koska virkoja ensimmäistä kertaa täytettäessä ei voida noudattaa täydellistä hakumenettelyä, ehdotetaan, että nykyisten puheenjohtajien keskuudesta voitaisiin valita tähän tehtävään kyvykkäimmät henkilöt.

Hallitusmuodon 87 ja 89 §:ässä, sellaisena

kuin ne ovat muutettuina 10 päivänä heinäkuuta 1987 annetulla ja 1 päivänä joulukuuta 1993 voimaan tulevalla lailla (637/87), on säädetty hovioikeuden jäsenen nimitysmenettely. Sen mukaan tasavallan presidentti nimittää hovioikeuksien jäsenet hovioikeuden tekemän virkaehdotuksen perusteella. Virkaehdotukseen hovioikeus panee hakijoista kolme vahvistettujen perusteiden mukaan ansiokkainta. Korkein oikeus antaa virkaehdotuksesta lausuntonsa. Virkaehdotuksesta voi valittaa korkeimmalle oikeudelle.

Esityksessä ehdotetaan, että nimitysratkaisu tehtäisiin hovioikeuden virkaehdotuksen asemesta hovioikeuden esityksestä. Korkein oikeus antaisi esityksestä lausuntonsa. Tasavallan Presidentti nimittäisi virkaan.

Virkaan ilmoittautuneen oikeusturvan vuoksi säädettäisiin, että hovioikeuden esityksestä voisi tehdä muistutuksen korkeimmalle oikeudelle. Muistutuksella viranhakija voisi kiinnittää huomiota haluamiinsa asioihin.

3 §. Siirtymäkauden nimittämismenettelyn selkeys edellyttää, että hovioikeudenlaamannin virkaan ilmoittautujien piiri rajattaisiin asianomaisessa hovioikeudessa lain voimaan tullessa vakinaisten jaostojen puheenjohtajina toimiviin ylemmän palkkausluokan hovioikeudenneuvoksiin.

4 §. Pykälässä ehdotetaan, että hovioikeudenlaamannit säilyttäisivät oikeuden pysyä virassaan siten kuin valtion virkamieslain voimaantulon (756/86) 25 §:ssä säädetään. Sanotussa 25 §:ssä säädetään, että valtion virkamieslain 50 §:ssä säädettyä eroamisikää ei sovelleta tuomariin siinä virassa, jossa hän on valtion virkamieslain voimaan tullessa. Mainitussa virassa sovelletaan valtion virkamieslain voimaan tullessa ollutta eroamisikää. Sanottu oikeus tuomarilla olisi siis niin kauan kun hän on siinä hovioikeudenlaamannin virassa, jonka hän on ehdotetun lain nojalla saanut. Siten hovioikeudenlaamanneiksi nimitetyt tuomarit, joiden eroamisikä nimityshetkellä on 70 vuotta, säilyttäisivät oikeuden olla uudessakin virassa sanottuun ikään asti.

5 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan niin pian kuin se on hyväksytty ja vahvistettu, jotta hovioikeudenlaamannit voitaisiin nimittää virkoihinsa ennen kuin hovioikeuslaki tulee voimaan. Jotta nimittämiset saataisiin suoritetuiksi ajoissa, tulisi laissa antaa myös mahdollisuus ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin jo ennen lain voimaantuloa.

1.3. Oikeudenkäymiskaari

1 luvun 3 §. Nykyisessä muodossaan säännöksessä todetaan hovioikeudessa olevan presidentti sekä muina jäseninä hovioikeudenneuvoksia. Säännöstä on täydennettävä hovioikeudenlaamannien osalta.

4 luku. Tältä osin viitataan edellä hovioikeuslakiehdotuksen 9 §:n perusteluissa sanottuun. Koska kyseessä olevassa 4 luvussa ei ole voimassa enää muita pykäläitä kuin 1 ja 2 §, ehdotetaan luku kokonaan kumottavaksi.

1.4. Laki muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa

2 §. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös hovioikeuden asessorin virkanimityksistä voisi valittaa korkeimpaan oikeuteen.

Valtion virkamieslain 92 §:n mukaan virkanimityksistä ei saa hakea muutosta, ellei siitä ole laissa erikseen säädetty. Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanosta annetun lain 5 §:n mukaan virkaehdotuksesta, jonka viranomaisen on hallitusmuodon 89 §:n mukaan tehnyt, on lupa valittaa ylemmälle viranomaiselle. Tämä merkitsee, että hovioikeuden jäsenen nimitystä koskevasta virkaehdotuksesta saa valittaa. Kun viskaalin virkaan nimittämisessä on kysymys tuomarinuralla etenemisestä, on muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa annettuun lakiin (975/89) aikanaan otettu valitusoikeus viskaalin viran osalta. Asessori toimisi hovioikeuden vanhimpana esittelijänä, joten virka on tuomarin tehtäviin pätevöitymisen suhteen vastaavassa asemassa kuin viskaalin virkakin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että myös asessorin virkanimityksestä saisi valittaa.

1.5. Laki Korkeimmasta oikeudesta

14 §. Pykälästä ehdotetaan yleisperusteluissa mainitusta syystä poistettavaksi säännös siitä, että korkein oikeus vahvistaa hovioikeuksien työjärjestyksen.

2. Voimaantulo

Laki hovioikeudenlaamannien nimittämisestä virkoja ensimmäisen kerran täytettäessä eh-

dotetaan tulevaksi voimaan niin pian kuin se on hyväksytty ja vahvistettu. Tämä on tarpeen, jotta hovioikeudenlaamannit saadaan nimityksi siihen mennessä kun hovioikeuden uusi organisaatiolaki tulee voimaan. Muut lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1994.

3. Säättämisjärjestys

Esitykseen sisältyvä hovioikeudenlaamannin

virkojen täyttämistä koskeva lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain säättämisjärjestyksessä, koska laissa ehdotetaan poikettavaksi tuomareiden Suomen Hallitusmuodon mukaisesta nimitysmenettelystä. Muut esitykseen liittyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säättämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Hovioikeuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Hovioikeudet

Yleisiä ylioikeuksia ovat Turun, Vaasan, Itä-Suomen, Helsingin, Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudet.

Hovioikeuksien tuomiopiireistä määrätään valtioneuvoston päätöksellä.

2 §

Hovioikeuden tehtävät

Hovioikeus käsittelee valitukset ja kantelut käräjäoikeuden ratkaisuksista sekä valitukset ulosotonhaltijan päätöksistä.

Ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeus käsittelee valtiopetosta ja maanpetosta koskevat asiat sekä sen toimivaltaan kuuluvat virkasyyteasiat. Lisäksi hovioikeus käsittelee muut sen ratkaistavaksi säädettyt asiat.

Hovioikeus käsittelee sille uskotut oikeushalintoasiat sekä valvoo alaistensa tuomioistuinten toimintaa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin havaitsemiensa epäkohtien poistamiseksi. Hovioikeus voi tehdä lainkäyttötoimintaa sekä säännösten kehittämistä ja muuttamista koskevia aloitteita.

3 §

Hovioikeuden tuomarit

Hovioikeudessa on presidentti sekä muina

jäseninä hovioikeudenlaamanneja ja hovioikeudenneuvoksia.

Kelpoisuusvaatimuksena presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä taitoa ja kokemusta tuomarin tehtävissä.

4 §

Tuomareiden nimittäminen

Hovioikeuden presidentti nimitetään hallitusmuodon 87 §:n 3 kohdan mukaisesti virkaa haettavaksi julistamatta. Hovioikeuden jäsenet nimitetään hallitusmuodon 87 §:n 4 kohdan ja 89 §:n 1 momentin mukaisessa järjestyksessä.

5 §

Ylimääräiset hovioikeudenneuvokset

Käsiteltävien asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi taikka muusta erityisestä syystä voidaan hovioikeuteen määrääjäksi nimittää ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksia. Ylimääräisellä hovioikeudenneuvoksella on oltava 3 §:n 2 momentissa mainittu kelpoisuus.

Ylimääräinen hovioikeudenneuvos nimitetään samassa järjestyksessä kuin hovioikeuden vakainainen jäsen. Ylimääräisellä hovioikeudenneuvoksella on hallitusmuodossa tuomarille säädetty virassapysymisoikeus sinä määrääjakana, joksi hänet on nimitetty.

Ylimääräisellä hovioikeudenneuvoksella on

oikeus palkkaukseen samojen perusteiden mukaan kuin hovioikeudenneuvoksen viran haltijalla.

6 §

Sijaisjäsen

Hovioikeudenneuvoksen ollessa estyneenä voidaan hänen tilalleen määrätä sijaisjäsen siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Sijaisjäsenellä on hallitusmuodossa tuomarille säädetty virassapysymisoikeus sinä aikana, joksi hänet on määrätty sijaisjäseneksi.

7 §

Osastot sekä vahvennettu istunto ja täysistunto

Hovioikeus toimii osastoihin jakautuneena. Lainkäyttöasiat sekä muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua oikeushallintoasioissa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan osastojen istunnoissa.

Hovioikeuden presidentti voi siirtää asian tai siihen kuuluvan kysymyksen vahvennetun istunnon tai täysistunnon käsiteltäväksi siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Vahvennetun istunnon kokoonpanoon kuuluvat presidentti puheenjohtajana sekä jäseninä asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet ja vakinaisten jäsenten keskuudesta arvalla määrätty kolme jäsentä.

Hovioikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti, hovioikeudenlaamannit sekä vakinaiset ja ylimääräiset hovioikeudenneuvokset. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet virassa olevista jäsenistä on läsnä.

Muutoin hovioikeuden päätösvaltaisesta jäsenmäärästä säädetään erikseen.

8 §

Asetuksenantovaltuus

Muiden kuin tuomarin virkojen kelpoisuusvaatimuksista sekä niiden täyttämismenettelyistä, virkavapaudesta, sijaisten määräämisestä, hovioikeuden täysistunnosta ja osastoista sekä tuomioistuimen jäsenten ja muiden virkamiesten tehtävistä, hallinto- ja talousasioiden käsitelystä sekä muuten tämän lain täytäntöönpanosta säädetään asetuksella.

9 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tällä lailla kumotaan Helsingin hovioikeuden perustamisesta 18 päivänä tammikuuta 1952 annettu laki (18/52) sekä kahden uuden hovioikeuden perustamisesta ja hovioikeuden viroista 14 päivänä huhtikuuta 1976 annetut lait (318 ja 319/76) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Viran tai toimen haltijaa vastaan ajettava virkasyyte, joka erityisten ennen 1 päivänä lokakuuta 1952 annettujen säännösten tai määräysten nojalla on ollut Turun hovioikeuden käsiteltävä ensimmäisenä oikeusasteena, on käsiteltävä Helsingin hovioikeudessa, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maaneuvosta tai maakuntahallituksen jäsentä vastaan ajettavaa virkasyytettä.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

2.

Laki**hovioikeudenlaamannien nimittämisestä virkoja ensimmäisen kerran täytettäessä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §

Tätä lakia sovelletaan täytettäessä ensimmäisen kerran hovioikeuslaissa (/) mainittuja hovioikeudenlaamannin virkoja.

2 §

Tasavallan Presidentti nimittää hovioikeudenlaamannin hovioikeuden tekemästä esityksestä.

Virkaan ilmoittautuneet voivat tehdä muis-
tutuksen hovioikeuden esityksestä korkeimmal-
le oikeudelle. Korkein oikeus antaa lausunnon
hovioikeuden esityksestä Tasavallan Presiden-
tille.

3 §

Hovioikeudenlaamannin virkaan voivat il-
moittautua asianomaisessa hovioikeudessa va-

kinaisten jaostojen puheenjohtajina toimivat
ylemmän palkkausluokan hovioikeudenneu-
vokset.

4 §

Hovioikeudenneuvos, joka tämän lain mu-
kaisesti on nimitetty hovioikeudenlaamanniksi,
säilyttää oikeuden pysyä virassaan siten kuin
valtion virkamieslain voimaanpanolain (756/86)
25 §:ssä säädetään.

5 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen
täytäntöönpanemiseksi tarvittaviin toimenpitei-
siin.

3.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oikeudenkäymiskaaren 4 luku, sellaisena kuin se on 22 päivänä heinäkuuta 1991
annetussa laissa (1052/91), sekä
muutetaan 1 luvun 3 §, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1987 annetussa laissa
(354/87), seuraavasti:

1 luku

Yleisistä tuomioistuimista

3 §

Hovioikeudessa on presidentti sekä muina

jäseninä hovioikeudenlaamanneja ja hovioikeu-
denneuvoksia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

4.

Laki**muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa 10 päivänä marraskuuta 1989 annetun lain (975/89) 2 § seuraavasti:

2 §

Hovioikeuden ratkaisuun, joka koskee nimitämistä hovioikeuden asessorin tai viskaalin virkaan, saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla. Määräaika valituksen

tekemiseen on kolmekymmentä päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu tehtiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

5.

Laki**Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Korkeimmasta oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain 14 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1949 annetussa laissa (804/49), seuraavasti:

14 §

Korkein oikeus vahvistaa työjärjestyksen itselleen. Työjärjestyksessään korkein oikeus voi vapauttaa 2 §:n 2 momentissa mainitut jäsenet 4 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sekä korkeinta oi-

keutta koskevien talous- ja hallintokysymysten käsittelemisestä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 10 päivänä syyskuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

3.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan oikeudenkäymiskaaren 4 luku, sellaisena kuin se on 22 päivänä heinäkuuta 1991 annetussa laissa (1052/91), sekä

muutetaan 1 luvun 3 §, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1987 annetussa laissa (354/87), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 luku

1 luku

Yleisistä tuomioistuimista**Yleisistä tuomioistuimista**

3 §

Hovioikeudessa on presidentti ja muina jäseninä hovioikeudenneuvoksia.

3 §

Hovioikeudessa on presidentti *sekä* muina jäseninä *hovioikeudenlaamaneja* ja hovioikeudenneuvoksia.

4 luku

4 luku

Hovioikeudesta**Hovioikeudesta**

1 §

Hovioikeus, joka on kuninkaan ylin tuomioistuim, on velvollinen valvomaan ja pitämään huolta siitä, että oikeutta sen alaisissa tuomioistuimissa käytetään lain ja sen oikean tulkituksen mukaisesti.

(kumotaan)

1 §

2 §

Hovioikeus käsittelee ylioikeutena valitukset ja kantelut alioikeuden ratkaisuksista sekä valitukset ulosotonhaltijan päätöksistä.

Ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeus käsittelee valtionpetosta ja maanpetosta koskevat asiat sekä syytteet alituomareiden tuomarin toimessaan tekemistä rikoksista.

Lisäksi hovioikeus ratkaisee ne virkarikosta koskevat asiat, jotka lain tai asetuksen mukaan kuuluvat sen käsiteltäviksi, sekä muutkin lailla sen ratkaistavaksi määrättyt asiat.

(kumotaan)

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

4.

Laki**muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa 10 päivänä marraskuuta 1989 annetun lain (975/89) 2 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

Hovioikeuden ratkaisuun, joka koskee nimitämistä hovioikeuden viskaalin virkaan, saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla. Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu tehtiin.

2 §

Hovioikeuden ratkaisuun, joka koskee nimitämistä hovioikeuden *asessorin tai* viskaalin virkaan, saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla. Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu tehtiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 199 .

5.

Laki**Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Korkeimmasta oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain 14 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1949 annetussa laissa (804/49), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

14 §

Korkein oikeus laatii työjärjestyksensä ja määrää hovioikeuksien työjärjestyksen.

Työjärjestyksessään korkein oikeus voi vapauttaa 2 §:n 2 momentissa mainitut jäsenet 4 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sekä korkeinta oikeutta koskevien talous- ja hallintokysymysten käsittelemisestä.

14 §

Korkein oikeus *vahvistaa* työjärjestyksen *itselleen*. Työjärjestyksessään korkein oikeus voi vapauttaa 2 §:n 2 momentissa mainitut jäsenet 4 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sekä korkeinta oikeutta koskevien talous- ja hallintokysymysten käsittelemisestä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 199 .

Hovioikeusasetus

Oikeusministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta 199 annetun hovioikeuslain (/) 7 ja 8 §:n nojalla:

Hovioikeuden täysistuntoa ja osastoja koskevia säännöksiä

1 §

Hovioikeuden presidentti toimii täysistunnon puheenjohtajana.

Lainkäyttö- ja lainsäädäntöasiain käsittelyyn osallistuvat myös sijaisjäsenet.

2 §

Osastoa johtaa hovioikeudenlaamanni. Osastoon kuuluu lisäksi vähintään viisi hovioikeudenneuvosta sekä tarvittava määrä muuta henkilökuntaa.

Osasto voi pitää samanaikaisesti eri kokoonpanoissa useampia istuntoja. Puhetta johtaa hovioikeudenlaamanni tai istuntoon osallistuvista jäsenistä virassa vanhin. Istuntoon osallistuvista jäsenistä sijaisjäsenet eivät saa muodostaa enemmistöä. Sijaisjäsen saa kuitenkin ryhtyä niihin toimenpiteisiin, joihin yksi jäsen saa hovioikeuden puolesta ryhtyä.

Hovioikeuden henkilöstö

3 §

Hovioikeudessa voi olla hovioikeuslain (/) 3 §:ssä mainittujen virkojen lisäksi kansliapäällikön, asessorin ja viskaalin virkoja.

Lisäksi hovioikeudessa voi olla muuta virkai- tai työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

4 §

Kelpoisuusvaatimuksena kansliapäällikön, asessorin ja viskaalin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta tuomarin tehtävistä.

5 §

Asessorin ja viskaalin nimittää täysistunto. Muun henkilökunnan nimittää tai ottaa presidentti.

Henkilöstön tehtävät

6 §

Hovioikeuden presidentti johtaa hovioikeu-

den toimintaa. Tässä tehtävässään presidentti muun ohessa:

1) huolehtii hovioikeuden toimintakyvystä ja sen kehittamisestä sekä tulostavoitteiden toteutumisesta;

2) valvoo oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta hovioikeuden ratkaisuihin;

3) vahvistaa hovioikeuden työjärjestyksen;

4) asettaa hovioikeuden ja osastojen tulostavoitteen;

5) vahvistaa perusteet, joilla asiat jaetaan eri osastoille;

6) määrää hovioikeudenlaamannit, hovioikeudenneuvokset, asessorit ja viskaalit osastoille yleensä vähintään kalenterivuodeksi kerrallaan; sekä

7) huolehtii, että hovioikeus asianmukaisesti valvoo alaisiaan tuomioistumia.

Presidentin on kuultava kaikkia hovioikeuden henkilöstöryhmiä ennen työjärjestyksen vahvistamista sekä tulostavoitteiden asettamista.

Presidentti toimii osaston istunnon puheenjohtajana siinä määrin kuin hänen muut tehtävänsä sen sallivat.

7 §

Hovioikeudenlaamanni:

1) johtaa osastonsa työskentelyä;

2) vastaa osaston työn yleisestä suunnittelusta;

3) vastaa osaston tulostavoitteen toteutumisesta;

4) vahvistaa osastonsa istunto- ja esittelyvuorot; sekä

5) huolehtii töiden tasaisesta jakautumisesta osastolla.

Hovioikeudenlaamannin on osaltaan huolehdittava oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuudesta hovioikeuden ratkaisuihin.

Lisäksi hovioikeudenlaamannin on suorit-

tava muut hänelle säädetyt tai määrätyt tehtävät.

8 §

Kansliapäällikkö huolehtii presidentin alaisena hovioikeuden hallinnosta. Ellei työjärjestyksessä toisin määrätä, kansliapäällikkö:

- 1) valmistelee talousarvioesityksen ja seuraa talousarvion toteutumista;
 - 2) seuraa osaltaan tulostavoitteen toteutumista;
 - 3) huolehtii tiedottamisesta;
 - 4) huolehtii koulutuksen suunnittelusta ja järjestämisestä; sekä
 - 5) valmistelee ja esittelee muut täysistunnon ja presidentin ratkaistavaksi kuuluvat asiat.
- Lisäksi kansliapäällikön on suoritettava muut hänelle säädetyt tai määrätyt tehtävät.

Hallintoasioiden ratkaiseminen

9 §

Hovioikeuden täysistunnossa ratkaistaan asiat, jotka koskevat:

- 1) virkaehdotusta hovioikeudenlaamannin ja -neuvoksen virkaan;
 - 2) virkaehdotusta laamannin, käräjätuomarin, maoikeustuomarin ja maoikeusinsinöörin virkaan;
 - 3) asessorin ja viskaalin virkojen täyttämistä, sijaisen määräämistä asessorille ja sijaisjäsenen ottamista yli kahden kuukauden ajaksi, esityksen tekemistä korkeimmalle oikeudelle sijaisjäsenen määräämisestä kuutta kuukautta pidemmäksi ajaksi tai muun kuin 18 §:ssä mainitun henkilön ottamisesta sijaisjäseneksi;
 - 4) varatuomarin arvonimen myöntämistä;
 - 5) asessorin ja viskaalin irtisanomista;
 - 6) lainsäädäntöasioita, joita presidentti ei ole määrännyt käsiteltäväksi osastolla tai työryhmässä; sekä
 - 7) presidentin määräämiä muita asioita.
- Täysistunnossa asiat ratkaistaan esittelystä.

10 §

Presidentti ratkaisee ne hovioikeuden hallintoasiat, joita ei ole säädetty tai määrätty täysistunnon tai hovioikeuden muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Presidentti voi määrätä ratkaistavakseen kuuluvan hallintoasian ratkaistavaksi täysistunnossa.

Presidentti voi siirtää ratkaistavakseen kuu-

lunan muun kuin 6 §:ssä mainitun asian tai asiaryhmän kansliapäällikön ratkaistavaksi.

Presidentti voi ottaa ratkaistavakseen yksittäisen hallintoasian, joka olisi kansliapäällikön tai muun virkamiehen ratkaistava.

Presidentti ja muu virkamies ratkaisee hänelle kuuluvat hallintoasiat esittelystä, jollei työjärjestyksessä ole toisin määrätty.

11 §

Hovioikeudessa on johtoryhmä presidentin apuna hovioikeuden toiminnan johtamisessa ja kehittämisessä. Johtoryhmään kuuluvat presidentti puheenjohtajana sekä jäsenenä hovioikeudenlaamannit ja kansliapäällikkö.

Johtoryhmässä käsitellään:

- 1) esitystä hovioikeuden työjärjestykseksi;
- 2) esitystä hovioikeuden tulostavoitteen;
- 3) hovioikeuden tulostavoitteen toteutumisen seuranta;
- 4) esitystä hovioikeuden talousarvioksi;
- 5) henkilöstön koulutussuunnitelmaa;
- 6) työjärjestyksessä määrättyjä muita asioita; sekä
- 7) muita presidentin määräämiä asioita.

Lainkäyttöasioiden ratkaisu

12 §

Lainkäyttöasiat samoin kuin muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua koskevat oikeushallintoasiat ratkaistaan esittelystä tai suullisessa käsittelyssä, jollei jonkin asian osalta toisin säädetä. Lainkäyttöasioiden käsittelystä säädetään muutoin oikeudenkäymiskaassa.

Hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Myös jäsen voi olla asian esittelijänä. Työjärjestyksessä voidaan muukin hovioikeuden virkamies määrätä esittelijäksi.

13 §

Jos asian ratkaisua istunnossa harkittaessa vallitseva mielipide poikkeaa korkeimman oikeuden tai hovioikeuden taikka toisen hovioikeuden omaksumasta oikeusperiaatteesta tai lain tulkinnasta, presidentti voi määrätä, että asia tai tietty siihen kuuluva kysymys on käsiteltävä vahvennetussa istunnossa. Muunkin asian tai siihen kuuluvan kysymyksen presidentti voi asian laajakantoisuuden tai periaatteellisen merkityksen vuoksi määrätä vahvennetussa istunnossa ratkaistavaksi.

Jollei asiaa 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siirretä vahvennetun istunnon käsi-

teltäväksi, presidentti voi samoin edellytyksin määrätä sen ratkaistavaksi täysistunnossa.

Asiaa, jossa on toimitettu tai on toimitettava suullinen käsittely, ei saa ilman erityistä syytä siirtää vahvennetun istunnon tai täysistunnon ratkaistavaksi.

14 §

Asiat käsitellään niiden vireilletulojärjestyksessä. Jäljempänä mainitut asiat käsitellään kuitenkin kiireellisinä ennen muita asioita seuraavassa järjestyksessä:

- 1) pakkokeinolain (450/87) mukaiset vangitsemiset hovioikeudessa sekä kantelut vangitsemis- ja matkustuskieltoasioissa;
- 2) kantelut ulkomaalaislain (378/91) mukaisista säilöönottoa koskevista päätöksistä;
- 3) vangittuja ja virantoimituksesta pidätettyinä olevia koskevat rikosasiat;
- 4) konkurssiasiat; sekä
- 5) asiat, jotka on muutoin lain mukaan käsiteltävä kiireellisinä.

Työjärjestyksessä voidaan antaa tarkempia tai 1 momentista poikkeavia määräyksiä asioiden käsittelyjärjestyksestä.

Palvelussuhteen väliaikainen järjestely

15 §

Presidentin ollessa estyneenä hänen sijaisenaan toimii virantoimituksessa olevista hovioikeudenlaamanneista virkaiältään vanhin. Hovioikeudenlaamannienkin ollessa estyneenä presidentin sijaisena toimii virkaiältään vanhin virantoimituksessa oleva hovioikeudenneuvos.

Hovioikeudenlaamannin ollessa estyneenä hänen sijaisenaan toimii osaston virassa vanhin jäsen.

16 §

Presidentti voi ottaa virkavapautta korkeintaan 30 päivää vuodessa. Tämän yli menevältä ajalta virkavapauden myöntää korkein oikeus.

17 §

Presidentti myöntää virkavapauden hovioikeudenlaamannille ja -neuvokselle enintään vuodeksi. Vuotta pitemmän virkavapauden myöntää korkein oikeus. Presidentti myöntää virkavapauden kansliapäällikölle, asessorille ja viskaalille.

Presidentti määrää sijaisen kansliapäällikölle

ja viskaalille. Presidentti määrää sijaisen asessorille korkeintaan kahden kuukauden ajaksi.

18 §

Jos hovioikeus jäsenen virkavapauden vuoksi tai muusta syystä tarvitsee osastoon jäsenen, presidentti voi määrätä asessorin sijaisjäseneksi.

Samasta syystä presidentti saa ottaa enintään kahden kuukauden ajaksi ja täysistunto enintään kuuden kuukauden ajaksi sijaisjäseneksi kansliapäällikön, viskaalin, vähintään kolme vuotta viskaalin tehtäviä hoitaneen esittelijän tai käräjätuomarin. Jos sijaisjäsentä tarvitaan kuutta kuukautta pidemmäksi ajaksi tai jos hovioikeus tahtoo ottaa sijaisjäseneksi jonkun muun henkilön, täysistunnon tulee tehdä siitä esitys korkeimmalle oikeudelle, joka määrää sopivaksi katsomansa henkilön sijaisjäseneksi. Täysistunto saa kuitenkin, vastausta odottaessaan, toistaiseksi ottaa sijaisjäseneksi jonkun edellä mainituista virkamiehistä.

Asiakirjat

19 §

Lainkäyttöasioissa hovioikeuden tuomiosta ja lopullisesta päätöksestä laaditaan taltio, jonka allekirjoittavat ne, jotka ovat osallistuneet asian ratkaisemiseen. Asian esittelijä varmentaa taltion. Jos päätöksestä on äänestetty tai esittelijän ehdotus poikkeaa osaston ratkaisusta, eri mieltä olevan jäsenen lausunto ja esittelijän mietintö merkitään taltioon.

Asianosaiselle annettavan toimituskirjan allekirjoittaa asian esittelijä tai presidentin määräämä virkamies. Toimituskirjasta on ilmentävä asiassa suoritettu äänestys sekä asian ratkaisuun osallistuneiden jäsenten nimet ja esittelijän nimi.

Muiden asiakirjojen allekirjoittamisesta määrätään työjärjestyksessä.

Erinäisiä säännöksiä

20 §

Hovioikeudella on oikeus saada hovioikeuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen valvonta-tehtävän toteuttamiseksi tarvitsemansa tiedot asianomaisilta viranomaisilta.

21 §

Hovioikeuden kansliapäällikköä, asessoria ja

viskaalia syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

22 §

Mitä tässä asetuksessa säädetään hovioikeudenneuvoksesta, koskee myös ylimääräistä hovioikeudenneuvosta, jollei erikseen toisin säädetä.

23 §

Hovioikeudessa on pidettävä istuntoja säännöllisesti ja niin usein, että asiat tulevat ratkaistuiksi kohtuullisessa ajassa ja osastoille asetettu tulostavoite saavutetaan.

24 §

Tarkemmat määräykset asioiden käsittelystä ja toiminnan muusta järjestelystä annetaan hovioikeuden työjärjestyksessä.

Hovioikeuden on toimitettava työjärjestys tiedoksi oikeusministeriölle ja korkeimmalle oikeudelle.

25 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Asetuksella kumotaan hovioikeuksista 17 päivänä heinäkuuta 1952 annettu asetus (288/52) sekä hovioikeuksien työjärjestyksestä 17 päivänä syyskuuta 1952 annettu korkeimman oikeuden päätös (333/52) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

26 §

Täytettäessä asessorin virkoja ensimmäisen kerran virkoja ei julisteta haettaviksi.

